

Uda Şehri'nin Yeri Hakkında

Zur Lage von Uda

Ali ÖZCAN*

Öz

Araştırmamızda Aşağı Ülke (KUR ŞAPLĪTU)'de yer aldığı bilinen Uda Şehri ve Emirgazi Hiyeroglif Yazıtları'nda bahsedilen Şarpa Dağı için lokalizasyon önerisi sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: ^{URU}Uda, ^{HUR.SAG}Şarpa, Emirgazi, IV. Tuthaliya, Lokalizasyon.

Zusammenfassung

In dieser Forschung wird ein Vorschlag zur Lokalisierung des Berges Sarpa und der Stadt Uda gemacht. Ersterer ist uns durch Emirgazi Inschrift bekannt. Von Letzterer wissen wir im Untenland (KUR ŞAPLĪTU) liegen.

Stichwörter: ^{URU}Uda, ^{HUR.SAG}Şarpa, Emirgazi, IV. Tuthaliya, Lokalisierung.

Uda Şehri'nin Fırtına Tanrısı, I. Şuppiluliuma'nın Mitanni Kralı Mattiyu aza ile yaptığı antlaşmada (KBo I 1 (CTH 51.I.A) Ay. 43', KBo I 3 (CTH 52.II) Ay. 15'); I. Şuppiluliuma'nın Nuḫašši Ülkesi ile yaptığı antlaşmada (KBo I 4 (CTH 53.A) 4 17'); I. Şuppiluliuma Dönemi, Hukkana Antlaşması'nda (KBo V 3 (CTH 42.A) I 44); II. Murşili'nin Amurru Kralı Duppi-Tešup ile yaptığı antlaşmada (KBo XII 39 (CTH 62.II.A) Ay. III 13); Şeḫa Ülkesi Kralı Manapa-Tarḫunta ile yaptığı antlaşmada (KUB XXVI 36

---

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı. 06100 Sıhhiye/ANKARA. aliozcan80@hotmail.com. Uda Şehri ile ilgili literatüre ulaşmam noktasında, katkılarından dolayı Prof. Dr. Jared L. MILLER'e; Maltepe Höyük ile ilgili yayınlarını benimle paylaşan Prof. Dr. Güngör KARAUĞUZ'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

(CTH 69.A) Ay. IV 6); *Uiluša* Kralı *Alakšandu* ile yaptığı antlaşmada (KUB XXI 1 (CTH 76.A) Ay. 4 7'); III. *Ḫattušili'nin(?) Ulmi-Tešup* ile yaptığı antlaşmada (KBo IV 10 (CTH 106.B.2) Öy. 52); IV. *Tuthaliya* ile *Kurunta* arasında yapılan antlaşmada (Bo 86/299 Kol. III 84) yemin tanrıları arasında sayılmaktadır. Ayrıca *Uda* Şehri'nin Fırtına Tanrısı, III. *Ḫattušili* dönemine tarihlenen *Piru a'nın* ^{NA}₄*ḫekur* yapısıyla ilgili metinde (KBo VI 28 (CTH 88) Öy. 9, Ay. 34) geçmektedir. II. *Muḫattalli'nin* dualarında (KUB VI 45 (CTH 381) Öy. I 78-79) *Uda'nın* dağları ve nehirlerinden bahsedilmektedir. KUB XXVII 1 (CTH 712.A) Öy. II 38'de; bir rüya metninde (KUB XV 1 (CTH 584) Öy. 1 1, 4, 14, 26) ve Bo 86/299 Kol. III 89'da *Uda* Şehri, ^D*Hepat* ile birlikte geçmektedir.

Rüya, fal metinlerine ait metin ve fragmanlarda (KUB XXXI 69 (CTH 590) Ay.² 6' 'da ^D*Ištar* ile birlikte; KUB XV 18 (CTH 590) Kol II. 7'; KBo XLIII 67 (CTH 584) 2'; (KUB XLVIII 93 (CTH 590) 3'; (KUB XVIII 23 (CTH 577) 4 5'; KUB L 1 (CTH 573) Öy. II 6'; KUB LI 34 (CTH 582) 2'; KBo XLVIII 274 (CTH 582) Ay.² Sağ kenar; KBo XXIV 130 (CTH 573) Öy. 16') *Uda* Şehri geçmektedir. KUB XL 98 (CTH 582) Öy. 5' 'da ise *Uda* Şehri *Urauna*, *Ellaya* ve *Ḫupišna* şehirleri ile birlikte sayılmıştır. *Ḫišuḫa* Festivali'ne ait küçük bir fragmandan (KBo XLVI 141 (CTH 628) Ay.² x+1', 'LÚ^{MES} *Uda*) *Uda* halkının festivali kutladığı anlaşılmaktadır. II. *Muršili'nin*, I. Şuppiluliuma dönemi icraatlarını anlattığı metinde (KBo V 6 (CTH 40.IV.1.A) Öy. II 11-13) ve göndericisi, alıcısı belli olmayan bir mektup fragmanında (KBo XII 62 (CTH 219.14) Ay.² 7') *Uda* Şehri geçmektedir.

KBo XII 62 (CTH 219) Ay.²¹

6' [zi-ik-m]a-mu ku-it ŠA^f Ku-pa-a-pa DAM^m Du-u[d-d]u-mi

7' [EGIR-pa ḫa-a]t-ra-a-eš^f Ku-pa-a-pa-aš ma-a-aḫ-ḫa-an f[-N]A^{URU} U-da

8' [i-da-a-lu u]t-tar i-e-ez-zi

9' [x x x]-pí

¹ H.A. Hoffner, *Letters from the Hittite Kingdom*, Atlanta 2009, s. 86.

10' [nu m]a-a-aḫ-ḫa-an tup-pí u-uḫ-ḫu-un nu-za [a]m-mu-uk ma-a-aḫ-ḫa-an

11' ki-iš-ḫa-at nu DINGIR.MEŠ^m Du-ud-du-mi-in-pát QA-DU DAM-ŠU

12' [DUM]U.MEŠ-ŠU QA-TAM-MA ḫar-ni-in-kán-du

6'-12' Duddumi'nin eşi Kupapa hususunda bana yazdıklarına gelince: (bana gönderdiğin) *tablet üzerinde*² Uda Şehri'nin bayan Kupapa'sının nasıl kötülük işlediğini gördüysem (bu duruma) karşı çıktıysam. Aynı şekilde tanrılar Duddumi'yi karısı ve çocuklarıyla birlikte mahvetsinler!

Hitit arşivi dışındaki arşivlere göz attığımızda, Ugarit'te bulunmuş RS 16.114'te *Uda* şehir ismi olarak geçmektedir². Ancak çivi yazılı metin şehrin yeri hakkında ipucu sağlamamaktadır. Eski Asur metinlerinde geçen *Udum* Şehri³, E. Bilgiç tarafından Hitit kayıtlarında geçen *Uda* ile eşitlenmiştir⁴. Emar kayıtlarında *Uta*, *Uda* adlı şehir geçmektedir⁵. J.G. Westenholz, Emar kayıtlarındaki şehrin *Uda* ile eşitlenemeyeğini düşünmektedir⁶. Emar şehir adı olarak Alalakh kayıtlarında da anılmıştır⁷.

Emirgazi Hiyeroglif Yazıtları⁸ (IV. *Tuthalij a* dönemi⁹), *Şarpa* Dağı¹⁰ ve *Uda* şehrinin konumu ile ilgili ipucu sunduğu için öncelikle ele almak istiyoruz.

² J. Nougayrol, *Les Palais Royal D'Ugarit III. Textes accadiens et hourrites des archives est, ouest et centrales*, Mission de Ras Shamra VI, Paris, s. 33.

³ K. Nashef, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes IV, Die Orts- und Gewässernamen der altassyrischen Zeit*, Wiesbaden 1991, s. 127.

⁴ E. Bilgiç, "Die Ortsnamen der 'kappadokischen' Urkunden im Rahmen der Alten Sprachen Anatoliens", *AfO* 15, 1945-1951, s. 21 vd.

⁵ J.G. Westenholz, *Cuneiform Inscriptions in the Collection of the Bible Lands Museum Jerusalem - The Emar Tablets*, CM 13, Groningen, s. 3, No. 1: 11, 14.

⁶ Westenholz, *a.g.e.*, 5.

⁷ D.J. Wiseman, *The Alalakh Tablets*, London 1953, No. 301: 5, 6.

⁸ Emirgazi, Konya'nın kuş uçuşu ±120 km. doğusundadır. Emirgazi'nin yaklaşık 3.5 km. kuzeydoğusundaki Kötü Dağı'nın eteklerinde W.M. Ramsay ve T. Callender tarafından bazalttan mamul 4 hiyeroglifli atlar (A, B, C, D) ve dörtgen biçimli 1 taş blok (V) bulunmuştur. T. Callender, "Explorations in Lycaonia and Isauria, 1904", *Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire*, W.M. Ramsay (ed.), Aberdeen 1906, s. 179. Ayrıca literatür için bkz. I.J. Gelb, *Hittite Hieroglyphic Monuments*, Chicago 1939. s. 13-14. Emirgazi'de 1953 yılında bulunan 1 adet fragman ise S. Alp

Emirgazi Hiyeroglif Yazıtları¹¹:

tarafından yayımlanmıştır. S. Alp, "Eine weitere Hieroglypheninschrift aus Emirgazi und ein Rollsiegel mit Hieroglyphenlegenden aus dem Gebiet von Adiyaman, südöstlich von Malatya", *Festschrift Heinrich Otten*, Neu, E.-Ch. Rüster (ed.), Wiesbaden 1973, s. 11-15. Hiyeroglif altarlara buluntu yeri için bkz. Lev. Ia-b. Emirgazi'de ele geçen taş blokların (A, B, C, D) bilimsel literatürde altar olarak adlandırılması için bkz. K. Kohlmeyer, "Anatolian Architectural Decorations, Statuary, and Stelae", *Civilizations of the Ancient Near East*, Sasson, J.C. (ed.), New York 1995, s. 2645. Altarların fotoğrafları için bkz. Hrozný, B., "Les quatre autels «hittites» hiéroglyphiques d'Emir Ghazi et d'Eski Kişla, et les divinités Apulunas(?) et Rutas", *ArOr* 8, 1936, Pl. VIII, Pl. XXIV, Pl. IX, Pl. X, Pl. XIII, Pl. XIV, Pl. XV, Pl. XVI, Pl. XVII, Pl. XVIII. B. Hrozný, altarlara bir şehrin giriş kapısı yakınında konulanmış olabileceğini düşünmektedir. Hrozný, *a.g.m.*, s. 197. E. Masson ise altarlara kurban masası olarak tanımlamıştır. E. Masson, "Les Inscriptions Louvites Hiéroglyphiques d'Emirgazi", *JSav*, N° 1, 1979, s. 6. Hititçe çivi yazılı metinlerde sunak/adak masası anlamında Sum. ZAG.GAR.RA, Hitt. *ıştana-* kelimeleri kullanılmıştır. A. Ünal, *Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen/A Concise Multilingual Hittite Dictionary/Hititçe Çok Dilli El Sözlüğü*, Vol. I A-M, Hamburg 2007, s. 280. Kral tarafından gerçekleştirilen ritüel işleminde sunular altar üzerine yerleştirilmektedir: KUB XXV 32 (CTH 681.1) Ay. 3: x+1' *ma-a-an-za* LUGAL-uš^DZ.A.BA₄BA₄-an ṛ¹-[i a-zi] 2' LUGAL-uš ti-j a-zi nu-kán 1 GUD 4 U[DU] 3' A-NA^DZ.A.BA₄.BA₄ BAL-ti^{NA}ZI.K[IN-ši hu-u-kán-zi] 4' UZU^Ušu-up-pa ti-an-zi 1 NINDA^Adan-na-aš 1 NINDA K[U₇] 5' 1 NINDA.KUR₄.RA KU₇ NINDA.İ.E.DÉ.A me-ma-al A-NA^{GI}[šZAG.GAR.RA] 6' ti-an-zi BI-IB-Rİ^{İA}-kán IŠ-TU GEŠSTIN š[u-un-na-an-zi] 7' na-aš-kán EGIR-pa ti-an-zi KAŠ GEŠTIN u a-al-ḫi [3? ŠU BAL-an-zi] x+1' Kral Z.A.BA₄.BA₄'ya ibadet ederken. 2' Kral (ileri) yürür ve kutsanmış bir öküz (ve) 4 koyunu 3' Z.A.BA₄.BA₄'ya. [Onlar] (onları) [keser ve etleri stele yerleştirir. 4' Onlar 1 danna- ekmeğini, 1 tat[lı] ekmeği, 5' 1 tatlı kalın ekmeği, tatlı yağlı keki (ve) eti altara yerleştirir. 6' Onlar ritonu şarap ile dol[durur] ve geri yerleştirir. 7' [Onlar üç kez] bira, şarap (ve) walḫi [sunar]. G. McMahon, *The Hittite State Cult of the Tutelary Deities*, AS 25, Chicago, s. 68-69.

⁹ Emirgazi Hiyeroglif Yazıtları, IV. Tuthaliya dönemine tarihlenmektedir. Hrozný, *a.g.m.*, s. 197; Masson *a.g.m.*, s. 4 vd.; J. Mellaart, "Troy VIIA in Anatolian Perspective", *The Trojan War: Its Historicity and Context. Papers of the First Greenbank Colloquium*, Liverpool 1981, Bristol 1984, s. 73; H. Klengel, *Geschichte des Hethitischen Reiches*, HdO, Leiden 1999, s. 275; F.C. Woudhuizen, *Luwian Hieroglyphic Monumental Rock and Stone Inscriptions from the Hittite Empire Period*, Innsbruck 2004, s. 48; B.J. Collins, "Hero, Field Master, King: Animal Mastery in Hittite Texts and Iconography", *The Master of Animals in Old World Iconography*, Counts, D.B.-B. Arnold (ed.), Budapest 2010, s. 70.

¹⁰ bkz. G.F. del Monte-J. Tischler, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI. Die Orts und Gewässernamen der hethitischen Texte*, Wiesbaden 1978, s. 353; G.F. del Monte, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI/2 Die Orts und Gewässernamen der hethitischen Texte. Supplement*, Wiesbaden 1992, s. 142-143.

¹¹ J.D. Hawkins, *The Hieroglyphic inscription of the sacred pool complex at Hattusa (SÜDBURG). With an archaeological introduction by Neve P.*, StBoT Beiheft 3, Wiesbaden 1995, s. 89. Satır, 2-4; 16-17; 24-37'nin tercümelerinde, J.D. Hawkins, "Tudḫaliya the Hunter", *The Life and Times of Ḫattušili III and Tuthaliya IV. Proceedings of A Symposium*

- §1 [ ]
- §2 ve Sarpa Dağı¹² üzerine *Á.CERVUS*, *463 (Kırların Koruyucu Tanrısı sembolü/heykeli¹³) koy.
- §3 ve ben kendim için önde bu steli diktim (kurdum).
- §4 Benim torunumun oğlu olan (o) [ ]
- §5 [ ]
- §6 Bu stel için biri otursun/ikamet etsin.
- §7 ve gelecekte hiç kimse bu stele zarar vermesin.
- §8 Hiç kimse (onu) kaldırmayın (yerini değiştirmesin).
- §9 Hiç kimse (onu) *TARZANU*- yapmasın.
- §10 Ve hiç kimse bu sözleri bozmasın.
- §11 Tanrılar için *HWISTA* steli yapan,
- §12 onun steli *HWISTA* yapılsın.
- §13 Fakat eğer bir prens, [ ]
- §14 *TATU* (için) ona büyük olsun.
- §15 ve herkes bizzat kendi [ ] ilerlesin!
- §16 Fakat, eğer biri o/onlara(?) Dağ (üzerindeki?) "balta" zarar verirse]
- §17 Dağ "balta" [ ] *TATU*- olmalı!
- §18 ve *AVIS*₂ kapıda (ve) ülkede(?) duracak.
- §19 Fakat stel için 414 koyun *MALUWA* durursa,
- §20 Eğer biri onları kaldırırsa,
- §21 414 koyunun sahibi *TATU* olsun. [ ]

Held in Honour of J. De Roos, 12-13 December 2003 Leiden, van den Hout, Th.P.J. (ed.), Leiden 2006, s. 55-56'daki tercüme esas alınmıştır. Tercüme için ayrıca bkz. Masson, *a.g.m.*, s. 13 vd; F.C. Woudhuizen, *Luwian Hieroglyphic Monumental Rock and Stone Inscriptions from the Hittite Empire Period*, Innsbruck 2004, s. 50-53; F.C. Woudhuizen, *Selected Luwian Hieroglyphic Text*, Innsbruck 2004, s. 26-30.

¹² Hawkins, *a.g.m.*, s. 56, §2. E. Masson Emigazi yatılarında geçen dağ adını ^{MONT}Salaka şeklinde okumuştur. Masson, *a.g.m.*, s. 13.

¹³ Hawkins, *a.g.m.*, s. 57, §30.

§22 O, 414 koyunu tekrar götürsün.

§23 ve kapı(da) (onları) versin.

§24 Fakat bu stellere zarar verecek

§25 ya da onları kutsal yapmayacak,

§26 onun için Arinna'nın Güneş Tanrıçası, Göğün Fırtına Tanrısı, Kırların Koruyucu Tanrısı, Sarpa Dağı (ve) Tanrıça Ala krallığını(?) zayıflatırsa *303('s)(?)!

§27 Fakat kral bu stelleri sağlam tutacak

§28 ve onları mahvettirmeyecek

§29 onu Arinna'nın Güneş Tanrıçası, Göğün Fırtına Tanrısı, Kırların Koruyucu Tanrısı, Sarpa Dağı (ve) Tanrıça Ala [ ] tanrı tamamen sağlamlaştırarak.

§30 ve (O) Sarpa Dağı (üzerine) *Á.CERVUS*, *463 (Kırların Koruyucu Tanrısı sembolü/heykeli¹⁴) koyacak,

§31 O [

§32 *VITELLUS*.285 olup olmadığı,

§33a Ben/Benim Güneşim (Majestem), Büyük Kral, Labarna, Tuthaliya[

b [ ] tam yerine onu ver.

§34 (O) bana bir ritüel vermez.

§35 ona Geyik Tanrı, Sarpa Dağı [(ve) tanrıça Ala...]

§36 (O) bana bir ritüel vermez,

§37 Geyik Tanrısı, Sarpa Dağı (ve) tanrıça Ala güçlü bir şekilde (ve) ANARASUHA-! içinde onun önünde koşar.

Emirgazi Hiyeroglif Yazıtları'nda §2, §26, §29, §30, §35 ve §37'de geçen *Şarpa* Dağı bütün koruyucu tanrılar için düzenlenen festival metni metinlerinde anılmaktadır:

---

¹⁴ Hawkins, *a.g.m.*, s. 57, §30.

KUB II 1 (CTH 682.1.A) Öy. III¹⁵

34 ^DA-a-la-aš^{URU} HA-AT-TI

35 ^DA-a-la-aš KARAŠ

36 ^DA-Γa-la-aš^{URU} A-la¹-tar-ma

37 ^DA-a-la-aš [ŠA^{HU}]^{R.SAG} Ša-ar-Γpā¹

38 ^DA-a-la-aš ŠA^{[H]UR.SAG} ΓŠa-lu¹-w[a-an-da]

34 *Hatti* Şehri'nin *Ala'sı*,

35 ordunun *Ala'sı*,

36 *Alatarma* Şehri'nin *Ala'sı*

37 *Şarpa* Dağı'nın *Ala'sı*

38 *Šaluw[anda]* Dağı'nın *Ala'sı*

KUB II 1 (CTH 682.1.A) Ay. IV¹⁶:

35 [h]u-u-ma-an-ta-aš^DA-a-la-aš

36 [ ]x-ku-uš-nu-ū a-an-ti-iš

37 [^DA]-Γa¹-la-aš ŠA^{HUR.SAG} Ša-ar-p[a]

38 [^DA-a-Γ]a-aš GURUN-aš i-j a-at-na-aš

35-36 bütün pınarların(?) *Ala'sı*, *x-kušnuū anti- Ala*,

37 *Şarp[a]* Dağı'nın *Ala'sı*

38 bütün meyvelerin bolluğunun *Ala'sı*

¹⁵ McMahan, *a.g.e.*, s. 108-109.

¹⁶ McMahan, *a.g.e.*, s. 112-113.

Çivi yazılı metinlerden anlaşıldığı kadarıyla *Šarpa* Dağı'nda koruyucu tanrı ^D*Ala*'nın kültü bulunmaktadır. Aynı şekilde Emirgazi §26, §29, §35, §37'de koruyucu tanrı ^D*Ala* anılmaktadır. KUB II 1 (CTH 682.1.A), IV. *Tuthaliya* dönemine tarihlenmiştir¹⁷. Emirgazi §30'da hitap eden ve *Šarpa* Dağı üzerine tanrı sembolü/heykeli yerleştiren de kral IV. *Tuthaliya*'dır¹⁸.

Šarpa Dağı için yapılan lokalizasyon önerilerine baktığımızda, Hasan Dağı¹⁹, Emirgazi Altarları'nın buluntu yerinin yaklaşık olarak 35 km. kuzeydoğusundadır (bkz. Lev. Ia). Diğer bir öneri, Emirgazi Altarları'nın buluntu yerinin yaklaşık 2.5 km. doğusunda yer alan Arisama Dağıdır²⁰. Arisama Dağı, bir dağdan ziyade üzerinde Roma Kenti Arisama'nın kalıntılarının bulunduğu bir tepeler silsilesidir (bkz. Lev. Ia). Bir diğer lokalizasyon önerisi ise Karacağ²¹ zirvesi, Emirgazi Altarları'nın buluntu yerine yaklaşık 21 km., Karacadağ'ın kuzey sınırı ise yaklaşık 10 km. mesafededir.

Emirgazi Hiyeroglif Yazıtları'nda *Šarpa* Dağı'ndan bahsedilmesi, *Šarpa* Dağı'nın Emirgazi Altarları'na yürüme mesafesinde yahut yakın bir konumda aranması gerektiğine işaret etmektedir. Emirgazi Altarları'nın Kötü Dağ eteklerinde Eski Kışla mevkiinde bulunduğunu²² dikkate alarak, *Šarpa* Dağı'nı Kötü Dağ ile lokalize etmek istiyoruz (bkz. Lev. Ia).

II. *Mursili* dönemine tarihlenen, babası I. *Šuppiluliuma*'nın icaraatlarının anlatıldığı çivi yazılı metinde (KBo V 6 (CTH 40)²³) *Uda* Şehri'nin yeri hakkında ipucu sunmaktadır.

¹⁷ A. Archi, "Divinità tutelari e Sondergötter ititi", *SMEA* 16, 1975, s. 90-92; McMahon, *a.g.e.*, s. 83; 137 vd.; Hawkins, *a.g.m.*, s. 58; Collins, *a.g.m.*, s. 70.

¹⁸ Hawkins, *a.g.m.*, s. 57.

¹⁹ M. Forlanini, "Le Mont Sarpa", *Hethitica* 7, 1987, s. 77.

²⁰ Hawkins, *a.g.m.*, 57-58.; J. Börker-Klähn, "Die Schlacht um Tuş anu a als 'Atlente Storico'", *Tabularia Hethaeorum - Hethitologische Beiträge Silvin Koşak zum 65. Geburtstag*, Groddek, D. -M. Zorman (ed.), DBH 25, Wiesbaden 2007, s. 96-97; 118, Abb. 8.; Collins, *a.g.m.*, 70.

²¹ A. Lombardi, "Note su Šarpa e Šarlaimmi, monte sacre di Hupišna", *Eothen* 9, s. 77.

²² Callender, *a.g.m.*, 179; Hrozný, *a.g.m.*, s. 171.

²³ Metnin tarihlendirilmesi için bkz. H.G. Güterbock, "The Deeds of Suppiluliuma as Told by His Son, Mursili II", *JCS* 10/2, 1956, s. 41 vd.

KBo V 6 (CTH 40) Öy. II²⁴

9 *nu-uš-ši A-NA KUR* ^{URU}*Kar-ga-miš* ^{URU}*Kar-ga-miš-aš-pát 1-aš URU-*
aš

10 *Ú-UL ták-šu-la-it nu-kán* ^{LÚ}*SANGA nu-kán ŠEŠ-IA*

11 *I-NA KUR* ^{URU}*Mur-mu-ri-ga 6 ME EREM.MEŠ*
ANŠU.KUR.RA.MEŠ ^m*Lu-pa-ak-ki-in-na* ^{LÚ}*PA.10 ŠA KI.GAL.BAD*

12 *ta-a-le-eš-ta* ^{LÚ}*SANGA-ma* ^{URU}*Ĥa-at-tu-ši*

13 *IT-TI A-BI-IA ú-it A-BU-IA-ma I-NA* ^{URU}*U-da e-eš-ta*

14 *nu-za EZEN.ĤI.A e-eš-eš-ta na-an a-pí-ı a an-da IK-ŠU-UD*

---

9 *Kargamış* Ülkesi'nde bir şehir, *Kargamış* Şehri O'na dost değildi.

10 O'nunla barış yapmadı. Rahip kardeşim

11 *Murmuriga* şehrinde 600 yaya ve arabalı savaşçılar ile ve ordunun komutanı *Lupakkı*'yi bıraktı.

12 Rahip *Ĥattuša* Şehri'ne (babam ile görüşmek için) geldi.

13 Ama babam *Uda* şehrinde idi.

14 O (babam) bayramları (orada) kutladı. Ve babam Onunla (orada) görüştü.

KBo V 6 (CTH 40) Öy. II 9-14'ten anlaşıldığı kadarıyla *Uda* Şehri, kralın başkent *Ĥattuša*'dan çıkarak kült gezileri düzenleyebileceği bir uzaklıktadır. *Uda* Şehri'nin konumu hakkında bilgi veren bir diğer çivi yazılı metin, III. *Ĥattuşili* dönemine tarihlenen ^D*Pirı a*'nın ^{NA}₄*Ĥekur* yapısıyla ilgili bir metindir:

---

²⁴ H.G. Güterbock, "The Deeds of Suppiluliuma as Told by His Son, Mursili II (Continued)", *JCS* 10/3, 1956, s. 92.

KBo VI 28 (CTH 88) Öy.²⁵

6 *ka-ru-ú* KUR.KUR.MEŠ^{URU} *Ĥa-at-ti* [I]Š-TU^{LÚ} KÚR *ar-ĥa ĥar-ga-nu-ú a-an e-eš-ta e-di-iz* [

7 *nu* LÚ KÚR^{URU} *Ka-aš-ka-aš ú-it nu* [KUR].KUR.MEŠ^{URU} *Ĥat-ti ĥar-ga-nu-ut nu-za* URU *Ne-na-aš-ša-an ZAG-an*

8 *i-j a-at e-di-iz-ma IŠ-T[U K]UR* URU *ŠAP-LI-TI* LÚ KÚR^{URU} *Ar-za-u-ú a-aš ú-it nu a-pa-aš-ša*

9 KUR.KUR.MEŠ *Ĥa-at-ti ĥar-ga-nu-ut nu-za* URU *T]u-u-ú a-nu-an* URU *Ú-da-an-na ZAG-an i-j a-at*

---

6 eskiden *Ĥatti* Ülkeleri yabancı ülkeler tarafından yağmalandı.

7 *Kaşkalı* düşman geldi ve *Ĥatti* Ülkesi'ni yağmaladı ve O *Nenašša'yı* sınır yaptı.

8 *Arzaú* alı düşman Aşağı Ülke'ye geldi ve

9 *Ĥatti* Ülkelerini yağmaladı ve O *Tuú anuú a* ve *Uda'yı* sınır yaptı.

KBo VI 28 (CTH 88) Öy. 6-9'daki ifadeler, *Uda* Şehri'ni Aşağı Ülke (KUR *ŠAPLĪTU*)'nin kuzey sınırında aramız gerektiğine işaret etmektedir.

Koruyucu tanrı için gerçekleştirilen bir ritüeli anlatan çivi yazılı metinden anlaşıldığı kadarıyla, *Uda* Şehri bir Hitit kralı (IV. *Tuthaliı́a*²) tarafından *Šarpa* Dağı'na kurbanlar sumakla görevlendirilmiştir:

KUB LVII 108 (CTH 530) Öy. II²⁶:

18' *INA* URU *Ú-da-a* D *Ša-aĥ-ĥa-ša-ṛraṛ-ra* D^U x x [
 ṛ^{D1}UTU^{ŠI} *-ma-kán k[i-i dāi-š]*

²⁵ A. Goetze, *Kizzuwatna and the Problem of Hittite Geography*, YOS 22, New Hawen, s. 21-22. Metnin tarihlendirilmesi için bkz. Goetze, *a.g.e.*, 21.

²⁶ J. Hazenbos, *The Organization of the Anatolian Local Cults during the Thirteenth Century B.C. An Appraisal of the Hittite Cult Inventories*, CM 21, Leiden-Boston 2003. s. 104-106.

- 19' 1 GUD ŠA ^{HUR.SAG}Ša-ar-pa URU-LUM pé-eš-ki-^Γiz^Γ-zi^Γ
 20' 9 UDU ŠÀ.BA 3 UDU ^{HUR.SAG}Šar-pa 6 UDU URU-LUM pé-eš-ki-
 ĩz-zi
 21' 18 PA 3 BÁN ZÍZ ŠE ŠA.BA 13 PA ZÍZ ŠE ŠA KISLAḪ LA-
 RI(-)(?)
 22' ^Γx^Γ ^ΓPA^Γ ZÌ.DA ^{HUR.SAG}Ša-a-ar-pa ^Γku^Γ-i-e-eš URU x x^Γ
 23' [ku^Γ-]u-uš pé-eš-kán-zi ^{LÚ.MEŠ}EN T[U^Γ?
-

- 18' Uda (şehri)nde: Šahhašaraš, Fırtına Tanrısı, ... [
 ] Majeste aşı[ğdakileri uygulamaya] [koymuştur:]
 19' şehir Šarpa (Dağı)'ya 1 öküzü düzenli bir şekilde sunar [
 20' 9 koyundan, Šarpa (Dağı)'ya 3 koyunu (ve) şehir 6 koyunu düzenli
 bir şekilde [ ] sun[ar]
 21' 18 PARĪSU (ve) 2 SŪTU mısır (ve) buğdaydan, harmanın 13
 PARĪSU mısır ve buğdayı [
 22' Šarpa (Dağı)'nın x PARĪSU. Şehir halkı ... (?) [
 23' [bu]nlar(?) onlar düzenli bir şekilde sunacaklar. Mut[fağın] 3
 [personeli(?)
-

KUB LVII 108 (CTH 530) Öy. II 18-23'de Hitit kralının (IV. Tuthaliy a⁹) Uda Şehri halkını Šarpa Dağı'na sunu yapmakla görevlendirmesi, Uda Şehri'nin Šarpa Dağı'na yakın/günlük yürüme mesafesinde olduğunu belgelemektedir.

F. Cornelius, Uda şehrini Kızılırmak yayının güneyinde aramaktadır²⁷. J. Garstang²⁸; J. Garstang-O. Gurney²⁹; T. Bryce³⁰, Uda Şehri'ni klasik

²⁷ F. Cornelius, *Geschichte der Hethiter. Mit besonderer Berücksichtigung der geographischen Verhältnisse und der Rechtsgeschichte*, Darmstadt 1973. s. 160.

²⁸ J. Garstang, "The Hulaya River Land and Dadassas. A Crucial Problem in Hittite Geography", *JNES* 3, 1944, s. 23-24.

²⁹ J. Garstang-O. Gurney, *The Geography of the Hittite Empire*, London 1959, s. 130.

Hyde'ye lokalize etmiştir (bkz. Lev. Ia). M. Forlanini, iki ayrı *Uda* Şehri'nin varolduğunu düşünmektedir. M. Forlanini, bu şehirlerden ilkinin Karadağ üzerinde klasik Hyde yakınlarında, bir diğerini ise Fraktin civarında aramaktadır³¹. J. Börker-Klähn ise *Uda*'nın Emirgazi'de aranması gerektiğini düşünmektedir³².

Hyde kenti Karapınar'ın doğusunda, Karacadağ üzerinde klasik bir yerleşimdir. Kesin yeri bilinmemektedir³³ (bkz. Lev. Ia). Klasik Hyde kenti, *Şarpa* Dağı'ndan bahseden Emirgazi Altarları'nın buluntu yerinin yaklaşık olarak 10-15 km. güneyindedir.

Klasik Hyde kentinin, *Şarpa* Dağı'ndan bahseden Emirgazi Altarları'nın buluntu yerine yaklaşık 10-15 km. uzaklıkta konumlanması ve Karacadağ üzerinde yer alması -ayrıca aşılması gereken bir dağ/yükselti anlamına geldiğinden- birlikte değerlendirildiğinde, Hyde'nin Emirgazi Altarları'na günlük yürüme mesafesinin dışında kaldığı anlaşılmaktadır.

Şarpa Dağı'ndan bahseden Emirgazi Altarları'nın Kötü Dağ eteklerinde ele geçmiş olması³⁴ ve KUB LVII 108 (CTH 530) Öy. II 18-23'de Hitit kralının *Uda* Şehri halkını *Şarpa* Dağı'na sunu yapmakla görevlendirilmesi birlikte değerlendirildiğinde, *Uda* Şehri'nin Emirgazi Altarları'nın bulunduğu yere ve Kötü Dağ'a yakın bir mesafede aranmasını zorunlu kılmaktadır. Emirgazi'nin yaklaşık 2 km. kuzeyinde M.Ö. II. bin yıl malzemesi (Lev. IIa) veren Maltepe Höyük³⁵ bulunmaktadır (Lev. IIb). Yukarıdaki verileri göz önüne alarak *Uda* Şehri'ni, Emirgazi Altarları'na yaklaşık 500 m. mesafedeki Maltepe Höyük'e lokalize etmek istiyoruz.

Maltepe Höyük = *Uda* eşitliğinin doğru olup olmadığı kuşkusuz gerçekleştirilecek kazı çalışmaları sonucunda anlaşılacaktır. Lokalizasyon çalışmamızın sonuçları doğru ise Boğazkale'de ele geçmiş KBo XII 62 (CTH 219) No.lu mektubun karşılığının; KUB LVII 108 (CTH 530) Öy. II 18-23'ten anlaşıldığı kadarıyla, ritüel metinlerinin; *Hışuu a* Festivali'ne ait küçük

³⁰ T. Bryce, "History", *The Luwians*, Melchert, H.C. (ed.), HdO I/68, Leiden-Boston 2003, s. 56.

³¹ M. Forlanini, "Uda, un cas probable d'homonymie", *Hethitica* 10, 1990, s. 110-111.

³² Börker-Klähn, *a.g.m.*, s. 45; 118, Abb. 8.

³³ Hyde kentinin yeri için bkz. RE IX/1, 43; Forlanini, *a.g.m.*, s. 110-111; 119-121.

³⁴ Callender, *a.g.m.*, 179; Hrozný, *a.g.m.*, s. 171.

³⁵ Karauğuz, G., "Tuthaliia IV., Yalburt und geographische-historische Relationen", *V. Uluslar arası Hititoloji Kongresi Bildirileri/Acts of the Vth International Congress of Hittitology Çorum 02 - 08 Eylül 2002*, Ankara 2005, s. 492; G. Karauğuz, -A. Balıran, "Lykaonia Bölgesinde Bulunan İki Kale Üzerine Bazı Gözlemler", *İdol* 31, 2006, s. 31.

bir fragmandan (KBo XLVI 141 (CTH 628) Ay.[?] x+1') ve KBo V 6 (CTH 40) Öy. II 13-14'te verilen bilgilerden, bayram metinlerinin Maltepe Höyük'te bulunma olasılığı hayli kuvvetlidir.

BİBLİYOGRAFYA

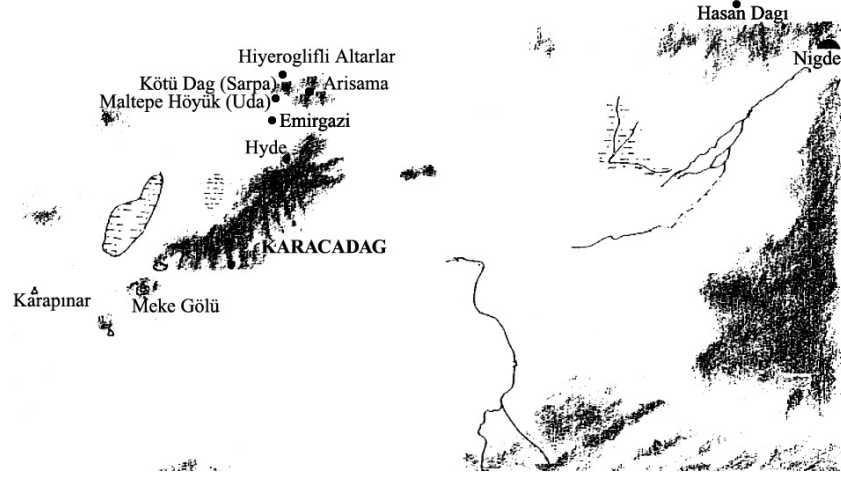
- ALP, S., "Eine weitere Hieroglypheninschrift aus Emirgazi und ein Rollsiegel mit Hieroglyphenlegenden aus dem Gebiet von Adiyaman, südöstlich von Malatya", *Festschrift Heinrich Otten*, Neu, E.-Ch. Rüster (ed.), Wiesbaden 1973, 11-15.
- ARCHI, A., "Divinità tutelari e Sondergötter ittiti", *SMEA* 16, 1975, 89-117.
- BİLGİÇ, E., "Die Ortsnamen der 'kappadokischen' Urkunden im Rahmen der Alten Sprachen Anatoliens", *AfO* 15, 1945-1951, 1-37.
- BÖRKER-KLÄHN, J., "Die Schlacht um Tuḫanuḫ als 'Atlente Storico'", *Tabularia Hethaeorum - Hethitologische Beiträge Silvin Košak zum 65. Geburtstag*, Groddek, D. -M. Zorman (ed.), DBH 25, Wiesbaden 2007, 91-118.
- BRYCE, T., "History", *The Luwians*, Melchert, H.C. (ed.), HdO I/68, Leiden-Boston 2003, 27-127.
- CALLENDER, T., "Explorations in Lycaonia and Isauria, 1904", *Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire*, W.M. Ramsay (ed.), Aberdeen 1906, 157-180.
- COLLINS, B.J., "Hero, Field Master, King: Animal Mastery in Hittite Texts and Iconography", *The Master of Animals in Old World Iconography*, Counts, D.B.-B. Arnold (ed.), Budapest 2010, 59-74.
- CORNELIUS, F., *Geschichte der Hethiter. Mit besonderer Berücksichtigung der geographischen Verhältnisse und der Rechtsgeschichte*, Darmstadt 1973.
- CTH: Catalog of Hittite Text. Bu çalışmadaki katalog numaraları için, güncel katalog numaralarını online sunan <http://www.hethport.uni-wuerzburg.de/CTH/> adresinden faydalanılmıştır.
- DEL MONTE, G.F., *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI/2 Die Orts und Gewässernamen der hethitischen Texte. Supplement*, Wiesbaden 1992.
- DEL MONTE, G.F.-J. Tischler, *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI. Die Orts und Gewässernamen der hethitischen Texte*, Wiesbaden 1978.
- FORLANINI, M., "Le Mont Sarpa", *Hethitica* 7, 1987, 73-87.
- FORLANINI, M., "Uda, un cas probable d'homonymie", *Hethitica* 10, 1990, 109-127.
- GARSTANG, J., "The Hulaya River Land and Dadassas. A Crucial Problem in Hittite Geography", *JNES* 3, 1944, 14-37.
- GARSTANG, J.-O. GURNEY, *The Geography of the Hittite Empire*, London 1959.

- GELB, I.J., *Hittite Hieroglyphic Monuments*, Chicago 1939.
- GOETZE, A., *Kizzuwatna and the Problem of Hittite Geography*, YOS 22, New Hawen.
- GÜTERBOCK, H.G., "The Deeds of Suppiluliuma as Told by His Son, Mursili II", *JCS* 10/2, 1956, 41-68.
- GÜTERBOCK, H.G., "The Deeds of Suppiluliuma as Told by His Son, Mursili II (Continued)", *JCS* 10/3, 1956, 75-98.
- HAWKINS, J.D., *The Hieroglyphic inscription of the sacred pool complex at Hattusa (SÜDBURG). With an archaeological introduction by Neve P.*, StBoT Beiheft 3, Wiesbaden 1995.
- HAWKINS, J.D., "Tudhaliya the Hunter", *The Life and Times of Ḫattušili III and Tudhaliya IV. Proceedings of A Symposium Held in Honour of J. De Roos, 12-13 December 2003 Leiden*, Th. P. J. van den Hout (ed.), Leiden 2006, 49-76.
- HAZENBOS, J., *The Organization of the Anatolian Local Cults during the Thirteenth Century B.C. An Appraisal of the Hittite Cult Inventories*, CM 21, Leiden-Boston 2003.
- HOFFNER, H.A., *Letters from the Hittite Kingdom*, Atlanta 2009.
- HROZNÝ, B., "Les quatre autels «hittites» hiéroglyphiques d'Emir Ghazi et d'Eski Kišla, et les divinités Apulunas(?) et Rutas", *ArOr* 8, 1936, 171-199.
- KARAUĞUZ, G., "Tuthaliia IV., Yalburt und geographische-historische Relationen", *V. Uluslar arası Hititoloji Kongresi Bildirileri/Acts of the Vth International Congress of Hittitology Çorum 02 - 08 Eylül 2002*, Ankara 2005, 485-512.
- KARAUĞUZ, G.-A. Baldıran, "Lykaonia Bölgesinde Bulunan İki Kale Üzerine Bazı Gözlemler", *İdol* 31, 2006, 29-37.
- KLENGEL, H., *Geschichte des Hethitischen Reiches*, HdO, Leiden 1999.
- KOHLMEYER, K., "Anatolian Architectural Decorations, Statuary, and Stelae", *Civilizations of the Ancient Near East*, Sasson, J.C. (ed.), New York 1995, 2639-2660.
- LOMBARDI, A., "Note su Šarpa e Šarlaimmi, monte sacre di Hupišna", *Eothen* 9, 65-84.
- MASSON, E., "Les Inscriptions Louvites Hiéroglyphiques d'Emirgazi", *JSav*, N° 1, 1979, 3-52.
- MCMAHON, G., *The Hittite State Cult of the Tutelary Deities*, AS 25, Chicago.
- MELLAART, J., "Troy VIIA in Anatolian Perspective", *The Trojan War: Its Historicity and Context. Papers of the First Greenbank Colloquium*, Liverpool 1981, Bristol 1984, 63-82.
- NASHEF, K., *Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes IV, Die Orts- und Gewässernamen der altassyrischen Zeit*, Wiesbaden 1991.

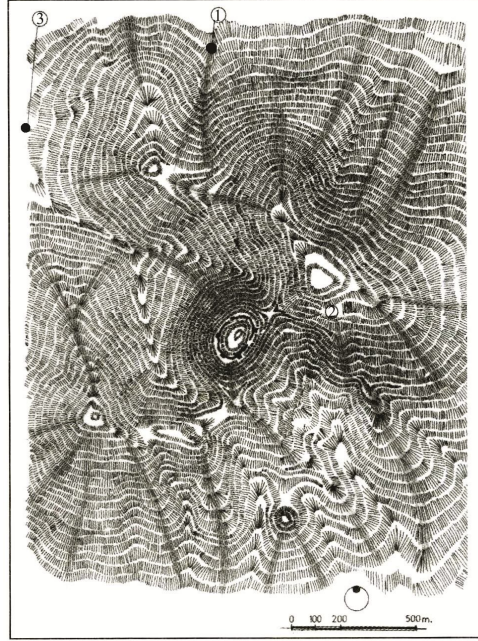
- NOUGAYROL, J., *Les Palais Royal D'Ugarit III. Textes accadiens et hourrites des archives est, ouest et centrales*, Mission de Ras Shamra VI, Paris.
- RE: *Pauly-Wissowa-Kroll-Mittelhaus, Real Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, Siebzehnter Halbband, Stuttgart 1914.
- ÜNAL, A., *Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen/A Concise Multilingual Hittite Dictionary/Hitiçe Çok Dilli El Sözlüğü*, Vol. I A-M, Hamburg 2007.
- WESTENHOLZ, J.G., *Cuneiform Inscriptions in the Collection of the Bible Lands Museum Jerusalem - The Emar Tablets*, CM 13, Groningen.
- WISEMAN, D.J., *The Alalakh Tablets*, London 1953.
- WOUDHUIZEN, F.C., *Luwian Hieroglyphic Monumental Rock and Stone Inscriptions from the Hittite Empire Period*, Innsbruck 2004.
- WOUDHUIZEN, F.C., *Selected Luwian Hieroglyphic Text*, Innsbruck 2004.

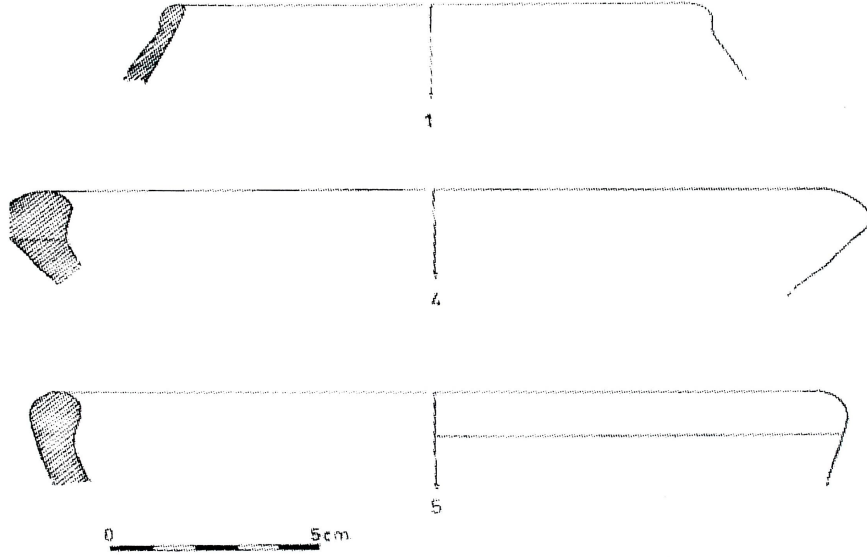
LEVHALAR

Lev. Ia. Börker-Klähn 2007, Abb. 8 Yeniden Düzenlenerek Kullanılmıştır.

Lev. Ib. 1. Emirgazi Altarları'nın Buluntu Yeri. 2. Kötü Dağ ve Kalesi. 3. Maltepe Höyük.
Karağuz-Baldıran 2006, Lev. X Değiştirilerek Kullanılmıştır.

Lev. IIa. Maltepe Höyük'ten M.Ö. II. Bin Yıl Malzemesi. Karauğuz 2005, TAFEL X.

Lev. IIb. Maltepe Höyük. Karauğuz 2005, TAFEL IV2.